

ШЫШЪХЪЭИУМ и 8-р — ПСЭОЛЪЭШЫМ и МАФ

ПсэолъэшI отраслэм иIoфышIэхэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкIым — псэолъэшIым и Мафэ фэиI гүфэбэныгъэ хэлъу тышгүфэгүшIо!

ПсэолъэшIыным ылъэныкъокIэ лэжбэрэ пстэури — псэолъэшIхэр, архитекторхэр, проектхэр зэхэзгъуацохэрэр, псэолъанхъэхэм яшIынкIэ промышленностым шылажъэхэрэр, отраслэм иветеранхэр ыкIи непэкIэ ащ Ioф цызышIэхэрэр — мы мэфэкIым зэрехых.

Непэ хэгъэгум ипсэолъэшI отраслэ мэхъэнэ ин дэдэ раты хуэгъэ. Цыфхэр зычIэсыитт унэхэм яшIын апишэрэ мэхъанэ зэраторэ лъэпкэ проектым истатус иIэ хуэгъэ — «Урысыем икражданхэм зыщипсэуиттхэ унэ зэтэгъэпсыхъагъэхэр ягъэгъотыгъэнхэ фае». ПсэолъэшIыным ылъэныкъокIэ административнэ пэрыохъуныгъэхэиIэ заджэхэрэр цыгъэзыегъэнхэм пае федеральнэ лъэгаплэм тетэу унэшIо гъэнафэагъэхэр аштагъэх, анахь мэхъанэ-шхо зиIэ лъэныкъохэмIэ планыр зэхэгъууагъ ыкIи аухэсыгъ. Регион хэхъоныгъэм иIoфыгъохэмIэ Правительствэм икомиссие изэхэсыгъоу бэмышIэу цыIагъэм УФ-м исубъектхэм япачэхэм апишхъэ Владимир Путиным нэфэгъэ икыу зыхэлэ пшгъэрэлы кыицигъэуагъ: мы илъэсым ыкIэм ехуIлэу Урысыем ирегион нэпчэ псэолъэшIыным ылъэныкъокIэ административнэ пэрыохъуныгъэхэу цыIэхэр цыгъэзыегъэнхэмIэ программэ гъэнафэагъэ кыицагъэхъабырын ыкIи игъэцкIэн фегъээнхэ фае.

ПсынкIэу ыкIи дэгъоу псэолъэшIыным кыидилыгъатэрэ лъэныкъохэр республикэм цызэшIохыгъэ хъунхэм пае ящыкIэгъэитт амалхэр зэкIэ арагъэгъотых. Илъэсэу икIыгъэм Адыгейм сомэ миллиарди 7,8-рэ фэдиз зытефэгъэ IoфшIэнхэр псэолъэшIыным ылъэныкъокIэ цызэшIуахыгъэх. Цыфхэр зычIэсыитт унэ квадратнэ метрэ мини 125,7-рэ фэдиз атIупшыгъ, илъэсэу икIыгъэм елгытыгъэм, фэди 1,5-кIэ ар нахьыб.

Адыгейм туризм хэхъоныгъэ ышIыным мэхъанэшхо цыраты. Къушхъэ-лыжэ курортэу Лэгъонакъэ дунэе мэхъанэ иIэ хуэитт. Республикэм икыушхъэлгъэ чIыпIэхэм газрыкIуапIэхэр ащашIых, электроэнергиер зэрыкIоитт линиэхэр ыкIи автомобиль гъогукIэхэр щатIупшыгъ.

ПсэолъэшI отраслэм иIoфышIэхэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Псауныгъэ пытэ, насып итIуиIэнэу, Адыгэ Республикэмрэ зэдэтыие Хэгъэгъоу Урысые Федерацимрэ яфедэ зыхэлэ Ioфэу жьугъэ-цакIэрэм гъэхъэгъакIэхэр цышгъушIынгъу шъуфэтэIo. Республикэм ипачэхэм псэолъэшI отраслэр Адыгейм иэкономикэиIэ анахь мэхъанэ зиIэ лъэныкъоу хъуным пае зэкIэ амалэу цыIэр агъэфедэитт.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Анатолий ИВАНОВ

Зипшъэрэлыгъэр зымыгъэцакIэхэрэм

АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ тхъаматэагъор зыщызэрехъэгъэ планернэ зэхэсыгъо тыгъуасэ Правительствэм иIагъ. Мэкъумэщ хъызмэт-шIаплэхэм чIыфэу ателъхэм якъэугъош-жын, федеральнэ программэу «Урысыем и Къыбл» зыфило-рэм кыидыхэлгы-тагъэу ашIырэ объектхэр зынагъэ-сыгъэхэм, ветеранхэм псэуплэхэр ятыгъэнхэмIэ Ioфхэм язытет, кIэлэ-цыкIуэхэм языгъэпсэ-фыгъо уахътэ изэхэ-щэн зэрэкIорэм, ма-шIом зэрар кызыфи-хыгъэхэм шIушIэ Iэ-пылэгъу ятыгъэным, нэмыкIыбэм зэхэ-сыгъом ащатэгущы-лагъэх.

Мэкъу-мэщым дэлажъэхэрэм пстэумкIи сомэ миллиони 178-рэ чIыфэу ателъ, мыгъэ къатыжыгъэр зэкIэмкIи сомэ миллиони 3,7-рэ. Чыфхэр игъом къа-тыжхэмэ, бюджетым хэхъо-ныгъэ зэришIырэр кыда-лыгътэнышгъ, шIокI имыIэу, зыпарэми фэгъэкIотэнхэр фамышIэхэу къалахыжыныу мы отраслэм фэгъэгъэгъэ ми-нистерствэми суд приста-вхэми Правительствэм ипачэ къафигъэпытагъ. Джащ фэдэу «Урысыем и Къыбл» зы-фило-рэм кыидыхэлгытагъэу ашIырэ ыкIи агъэцкIэжы-рэ объектхэр Ioф къапамы-

гъэкIэу игъом лъагъэкIотэн-хэу къариIуагъ.

Хэгъэгъу зоошхом ивете-рани 105-мэ субсидиэхэр афатIупшыгъэх, ахэм ащы-щэу нэгъырэ 87-мэ ар кы-зыфагъэфедэ, псэукIэ ама-лэу яIэр нахьышIу ашIыгъ, джыри нэгъыри 177-рэ ичэ-зыу ежэ. Мыщ фэгъэгъэгъэ-хэм яIoфшIэн агъэпсынкIэ-нышгъ, охътабэ тырамыгъа-шIэу зэшIуахыныу Премьер-министрэм къариIуагъ. КIэ-лэцыкIуэхэм языгъэпсэ-фыгъо уахътэ изэхэщэн пэIуа-гъэхъащт бюджет ахъщэр-мыгъэ нахьыбэ ашIыгъ. Зэ-кIэмкIи нэгъырэ мин 25-м ехъумэ загъэпсэфыным пае сомэ миллиони 111-рэ агъэ-нэфагъ.

— МашIом зэрар кызы-фихыгъэ чIыфхэм IэпыIэ-гъу яттын фае, — кыIуагъ Правительствэм ипачэ. — Анахъэу гъомылапхъэхэмIэ, шыгъынкIэ таделэмэ нахьы-шIу, пстэури мыщ кыыхэ-лэжъэн фае.

Мэкъумэщ хъызмэтым-кIэ министрэм кызыриIуа-гъэмкIэ, чIыпIэ зэжъу ифа-гъэхэм минеральнэпс, хьыр-быдз ыкIи хъаджыгъэ афа-тIупшыныу автомашинэхэр мы уахътэм аушъэх.

УФ-м и МЧС АР-мкIэ и ГъэлорышIаплэ ипачэу Гъу-нэжъэкъо Муратэ кызыри-IуагъэмкIэ, тыгъоснахыпэ гъогъу 28-рэ республикэм машIом зыкыишIагъ, ахэм ягъэкIосэжыны авто-

машинэ 44-рэ хэлэжъагъ. Ащ пыдзагъэу температурэр зэрэиной, кыиIычынэу си-ноптикхэм кызырамыIорэр кыдалыгътэзэ, машIом зы-кызыримыштэщтым зэкIэми анаIэ тырагъэтынэу Премьер-министрэм къафигъэпытагъ. Унашъоу къафишIыгъэхэр зэрагъэцэкIагъэхэм, шыкIа-гъэу мы зэхэсыгъом кыищы-хагъэщыгъэхэр зэрэдагъэ-зыжыгъэхэм Правитель-ствэм иигъэкIотыгъэ зэ-хэсыгъо кызырашIыфагъэ-зэжышIтыр, зипшъэрэлыгъэр икыоу зымыгъэцакIагъэхэм пшгъэдэкIыжэ зэрахышIтыр къариIуагъ.

ХЪУТ Нэфэст.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан кытырихыгъэх.

ИэпыIэгъу шъуафэхъунэу шъуфаемэ

Фэбэшхом кыыхэкIэу Урысыем ичIыпIэ зэфэ-шъхъафхэм машIом зыкызырашIагъэу анахь гумэкIыгъошхоу къэралыгъом илхэм ащыщ хуэгъэ. Цыфэу унэ, Iаплэ, цыгъын зы-мылэжъэу къэнагъэхэм мы мафэхэм цыфхэр аделэх. Ащ фэдэу машIом зымылэку хэстыхъа-гъэхэм IэпыIэгъу афэхъухэ зышIонгъохэм пкыгъохэр кызырахабылэщт чIыплэхэр хэгъэ-гум кыищызэшIуахыгъ.

Тэ тиреспубликэиI кыин хэфагъэхэм аделэ зышIонгъохэм ащ фэдэ амал яI. АР-м ныбжьыкIэ IoфхэмкIэ и Комитет итхъамагъу Къэрэтэгъэнэ Мы-хъамодэрэ Всероссийскэ общественнэ организа-циеу «Молодая Гвардия Единой России» зыфило-рэм ирегиональнэ штаб ипачэу Хъабэхэу Муратрэ кIэщакIо фэхъухи, Мыекъуапэ ичIыпIэ зэфэшъхъафхэм шышъхъэIум и 5-м кыищегъэ-жъагъэу палаткэхэр ащагъэуагъэх. Цыфхэм кырахышIэхэрэр ныбжьыкIэхэм ахэм ашIахыгъ.

Палаткэм ыбгъуитIукIэ «Молодая Гвардия» еIoшъ тетхагъ. Ащ фэдэ палаткэхэр ащыплэгъ-гушIтыгъ Мыекъуапэ игупчэ бэдзэрырэ Черемушкэ бэдзэрымрэ адэжъ.

Штабым ипачэ игуадзэу Гошэкъо Анжелэ кы-зыриIуагъэмкIэ, Союзхэм я Унэу урамэу Крас-нооктябрьскэм тетми цыфхэм агу пыкIырэ пкы-гъохэр кырахышIэнхэ альэкIышIт. Акциер зы-рагъэжъагъэр мэфитIу мыхъугъэми, цыфхэр ащ къекIуалIэх, тхъамыкIагъо хэфагъэхэм IэпыIэгъу афэхъух.

Мы Ioфтхъабзэм ехылапэгъэу упчIэ зилэхэр теле-фонэу 89619704447-мкIэ афытеонхэ альэкIышIт.

СИХЪУ Гошцагъу.

Сурэтыр Iэшынэ Аслъан кытырихыгъ.

КЪЫБЛÆ ОСЕТИЕМ ГРУЗИЕР ЗАОКІÆ ЗЫТЕБЭНАГЪÆР ИЛЪЭСИТИУ МÆХЪУ

Мамырæу псæу, лажъæ

Къыблæ Осетием илæу топхæр къыццыхæу, машиномамыр цыфхæр хæстыхæхæу къæбар гомылур къызытлæуыс, Кавказ шьолъырым икæрыкæу заом зыццылъытыг. Грузиер идзæхæр зымы шъхъасыцтыгъæхæп. Заор псынклæу къызæтырамыгъæуцæм къалæхæри къуаджæхæри техакломæ чым цызы ашылнкæ, тарихъым екхыгъæ саугъæт Къыблæ Осетием къимынæжъынкæ цынагъо цылагъ.

Грузиер идзæхæр Къыблæ Осетием ихæгъæхæу зæрæшцæохæрæр Европæм, Америкæм яхæгъæхæми аумысштыг. Ау митингхæр зæхæстæхæкæ, огушылæ къодыкæ цыфыгъæр чæзынæгъæ грузин дзæкълæхæр къызæтебгъæуцæнхæ плъæкылнæу цытыгъæп. Джары Урысые Федерацием и Уæшыгъæ Къуаджæхæр Къыблæ Осетием зыкыгуоуцагъæхæр, шъхæфит ашылъыныу зыкыфæжæгъæхæр.

Урысыер лашæкæ Грузиер зæрæуцæгъæм пæе бгъæмыснæу цытæп. Къæралыгъæ Думæм идепутæгъ, партийнæ йофышлæу илæсыбæрæ цытыгъæ Цыкълæ Казбек зæрилъытæрæмкæ, республикæм арæуцтæу заокæ утебæнæнæр тæрæзыæп. Абхæзым Грузиер идзæхæр рафыжъыгъæхæу республикæм ишъхæфитыныгъæ 1994-рæ илæуыс хигъæунæфыкы зæхъум, Цыкълæ Казбек Къæралыгъæ Думæм идепутатæу цытыгъæ. Сыхъум ар шылæу нæбгырæ мин 30 зыхæлæжъæгъæ зæхæхæм щæстæгъæ унашъохæр тхыгъæхæу Москва нигъæсыгъæгъæх.

Абхæзымрæ Къыблæ Осетиерæ

къæралыгъæ шъхæф зæрæхъгъæхæм К. Цыкълæм дырегъаштæ. США-р мылкъукæ Грузиер къызæрæдæлæрæ аш дæгъæу ешлæ.

Тæ, адыгæхæм, Грузиер зыкыл ишлæуагъæ къытимыгъæкылгъæу тлорæп. Тишлæныгъæлæжъæхæу, сурæтышлæхæу аш шеджæгъæхæм тарæгушхо. Шъхæлæхæу Абу, Бырсыр Багырбий, Абрæдж Ачæрдан, Къат Теуцож, Къæгъæзæж Байзæт, нæмыкхæми яшлæныгъæ Грузиер шъхæгъæхæуагъ. Ансамблæу «Налмæсым» истудие щырагъæджæгъæ — ахæр сыхæуцтæу пщыгъушпæжъыштæ?

Грузин дзæкълæхæр ашгъæ икылгъæхæу Абхæзым тырашгъæу улагъæхæр мыкыжъыхæзæ, Къыблæ Осетиер зæо хъылъæ рашыллагъ. Заом кæзыгъæстырæ хæгъæгум тыригъæусæн тлæкылнæу зы нæгъæуплæпæгъæи къыхæкылгъæп. Джары Адыгæ Республикæми Грузиер зыкылмысыгъæр.

Къыблæ Осетиер гуманитар йæпылæгъæ етыгъæным апæу кæзæкæ фæхъугъæм ти Президентæу Тхæкълушынæ Аслъан ашщ. Къыблæ Осетиер ибиблиотекахæр

заом зæрæхæстыхæгъæхæм къыхæкæу республикæм ищылæгъæ тхылъхæр Адыгеим щæугъæохæи, Къыблæ Осетиер ашæгъæх, медицинæ йæпылæгъæи аратыгъæ, яцылфхæм зыгъæпсæфылæи тиресубликæ шарæгъæгъотыгъ. Грузиер Къыблæ Осетиер зытебанæм уахтæу къыхихыгъæри къыдæлътæгъæн фæе. Олимпиадæ джæгунхæр Пекин зышъырагъæжъæрæ мафæм тефæу Грузиер заор къыригъæжъæгъ. Олимпиадæ джæгунхæр кълæх зыхъукæ, заор тыди щæгъæуцæу хæбзæгъæ. Ау Саакашвилирæ аш къыдезыгъæштæрæ купхæмрæ дунæ цивилизацием ишæпхæгъæуцæгъæхæм апæшлæуекълæхæр нахæ къырагъæкълæгъ. Аш пай нæмылæми, Грузиер дунаим щæгъæмысагъ.

Урысыер идзæкълæм лыхъуажъныгъæ шъыпкъæ зæрахæи, тхæмафæм къыкълæи Грузиер итæхæкълæхæр зæкæдæжъыгъæх, Къыблæ Осетиер шъхæфит хъужыгъæ. Аш æуж Грузиер Абхæзым икæрыкæу езонным тещыныхæгъ. Абхæзымрæ Къыблæ Осетиерæ къæралыгъæ шъхæф хъугъæх.

Политикæм, экономикæм, щылæныгъæм инæмыкълæрæ лъæныкъохæмкæи дунæ шапхæмæ адиштæу орæпсæух, орæлажъæх къош республикæхæр. Гушлæуагъорæ насырæ къæбæкæу щылæ хæгъæу хæм Тхæм ашщæ ерæшылæх.

САХЪИДÆКЪО Нурбий.

Аркъ нæпцыр зыщæхæрæм пшъæдæкылъæ ахъышт

Адыгæ Республикæм хæгъæу кълæи йофхæмкæи и Министертæвæ къызæритырæмкæи, бæдзæогъум и 26-м къышгъæгъæжæгъæу шышхъæлум и 1-м нæс республикæм бæдзæжæшлæгъæи 150-рæ цызæрахъæгъæ. Ахæр цыфым шъобжæ хъылъæхæр тырашæгъæхæу 1, бзылфыгъæм ебæныгъæхæу 1, хъункълæн бæдзæжæшлæгъæу 3, тыгъуагъæхæу 27-рæ, машинæр рафыжæгъæу 2, гæпцылæгъæ зыхæлæ бæдзæжæшлæгъæи 9, экономикæм ылæныкъокæи бæдзæжæшлæгъæи 23-рæ, нæмыкхæри.

Блæкылгъæ тхæмафæм Адыгеим игъæгъæхæм хъугъæшлæгъæи 7 атæхъуагъæу гъæгъу-патруль къулыкъум ыгъæунæфыгъæ. Ахæм нæбгыри 4 ахæкълæдæгъæ, нæбгыри 6-м шъобжæхæр атæшæгъæхæ хъугъæ. Ешлæуагъæу рулым кæрысхæу водителъ 68-рæ къæубытыгъæ.

Аркъ нæпцыр зыщæхæрæр къыхæгъæшгъæнхæр æкълæи ахæм пшъæдæкылъæ ягъæхъыгъæныр правæухъæмкæи органхæм япшæрылæ шъхæлæхæм ашщ. Бæдзæогъум и 29-рæ мæфæ закълæм аркъ нæпцыр зыщæштыгъæ нæбгыри 4 агъæунæфыгъæ. Нæбгыриштым æунæ шæстæштыгъæ, зы нæбгырæм тучаным щылæуигъæкылштыгъæ. Кошхæбæлæ районным и ОВД икълæуыкъушлæхæм оперативнæ-профилактикæсæ йофтхæбæзæхæр рагъæкълæхæхæзæ, район гупчæм щыпсæурæ пенсионеркæм иунæ спирт зыхæт вæштæво литрæ 45-рæ къырагъæтагъæ. Мы йофыгъæи 4-м япхыгъæу хæушхæфылкылгъæ лабораторнæ уплæкълæхæр джы макълæх. Ашщæштыгъæ шъон пыгæм цыфым ипсауныгъæ изыгъет иягъæкълæнæу загъæунæфыкæ, законыр

зыукъуагъæхæм уголовнæ пшъæдæкылъæ арагъæхъышт, аш къыдæхæлътæгъæ илæси 2-м нæс хъæпс æтелъхæгъæныр.

Экономикæ бæдзæжæшлæгъæхæм апæшлæуекълæгъæнымкæи Гъæлорышлæпæу АР-м щылæм икълæуыкъушлæхæм оперативнæ-лхыкълæи йофтхæбæзæхæр Тæхъутæмыкъое районным мы мафæхæм щызæхæшæгъæ. Аш зæфæхъысыгъæу фæхъуагъæхæм къызæрагъæлæгъæуагъæмкæи, къуаджæу «Новая Адыгея» зыфилорæм, поселкæхæу Инæмрæ Яблоновскæмрæ йоф ашщылæрæ предпринимательхæм автор фитыныгъæхæм альæныкъокæи законодательствæр пчæгъæрæ аукъуагъæ. Лицензиæ пымылгъæу, зæлæшлæрæ фирмæхæм япрограммæхæр агъæфæдзæ, ахæм аудио æкълæи видео продукциæхæр ашщæшты-

гъæх. Мыщ фæдæ йофтхæбæзæхæр Джæджæ районным щызæрахъæгъæх.

Блæкылгъæ тхæмафæм Мыекъопæ ОВД-м иуголовнæ розыск икълæуыкъушлæхæм тыгъæн бæдзæшлæгъæ пчæгъæ зезыхæгъæхæу æгъæуцæхæрæ кълæитлæу зыныбжæ имыкъуагъæхæр къæубытыгъæх. Зæрагъæунæфыгъæмкæи, тикъæлæ шъхæлæ шъпсæухæу илæс 17 æкълæи 15 зыныбжæ кълæтæхæм автомобильхæм арыт аппаратурæр, нæмыкълæи пкъыгъæхæр пчæгъæрæ аратыгъуыкылгъæ. Джæш фæдæу гъæтхæпæ мæзæм, республикæи стадионным ирадиорубкæ мы нæбгыритлæу ихæи, микрофонхæр, радиоаппаратурæр, нæмыкълæи рахыгъæх. Ахæр зæрашæгъæхæр æкълæи нæмыкълæи бæдзæжæшлæгъæхæм мыхæр ахæшæгъæхæмæ джæдæдæм правæухъæмкæи органхæм зæхæфæ.

Фæбæшхом машинæр къæмыфæкълæмæ нахъышлæу

ГИБДД-м къызæритырæмкæи, аварием фæбæшхор лъæпсæ фæхъæу. Тыгъæ нæбзыйхæу лъæшæу къæлыхæхæрæм апкъ къыкълæу гъæгъум телъ асфальтыр нæмыкълæу плъæгъун плъæкылшт. Авариири аш æпкъ къыкълæи ылæкылшт.

Фæбæм къыхæкълæу водителæу гу-лъынтфæ узхæр зилæхæм япсауныгъæ зæцæкъæ, арышгъæ, автомобилæу кондиционер зæрымытымкæи мы мафæхæм гъæгъу чыжъæ утæмыхæмæ нахъышлæу.

ДПС-м икълæуыкъушлæхæм мæфæ фæбæхæм гъæгъум къышъуцæгъæ транспортым шлæхæу аналæ тырадзæ, водителям йæпылæгъæи ищылæгъæмæ еупчылæх.

Автомобилæу лъæшæу тыгъæм къыгъæплъыгъæр щылæгъæнчæу цытæп, аш машино къыкълæнæи ылæкылшт. Арышгъæ, йофышхо уимылæмæ, автомобилыр мы мафæхæм (ар зæтемыгъæпсыхæгъæмæ) къæмыфæкълæмæ нахъышлæу.

Тикорр.

«Сабыир ары гупчæм итыр»

Тигъæзет къызæрæхуытыгъæу, Адыгеимкæи «Илæуыс ианæхæ кълæпæу дæгъæу» зыфилорæ республикæи зæнæкъокъур блæкылгъæ мафæхæм Мыекъуапæи цыкълæуагъæ. Кълæпæу хæлæжъæгъæхæ «стол хъураер» илæныгъæхæм зышъхæгъæхæрæ институтым тыгъæуасæи цызæхæшæгъæ. Етлæнæ Мыекъопæи кълæпæуыкълæуы Игъыпæу N 9-м кълæпæу хæлæжъæгъæхæ. Аш æнæрæ мафæм кълæпæуыкълæуы Игъыпæу N 32-м ахæм æлæпæуысæныгъæи къышæгъæлæгъæуагъæ.

Кълæпæу хæлæжæгъæхæр зæкæи зилæфшлæн шлæу зылæгъæу, аш творческæу екълæлæрæ закълæ, пæтæуми гъæшлæгъæнæу зыкъæгъæлæгъæуагъæ. Ау анахæу къæхæшгъæхæм ашщæ Шæуджæн районнымкæи кълæпæуыкълæуы Игъыпæу N 1-м икълæпæуы Пщыдатæкъæ Гошæфылъæ. Народнæ педагогикæи йофшлæн зæрæцигъæфæдæрæ аш къыгъæлæгъæуагъæ.

— Сæ илофшлæпæи кълæпæуыкълæуы Игъыпæу ары, сæркæи анахæ мæхæнæ зилæр сабыер аш къырашæлæрæр ары. Сабыир ары гупчæм

итын фæер, — æло кълæпæу.

Кълæпæуыкълæуы Идæб ахæлæу пæгъæнхæмкæи аш йæуытыпæи ешлæи лъæпкъ шæн-хæбæзæхæр, лъæпкъæ жæрыло творчествæр егъæфæдæ. Аш зæхишæгъæи занæтиер зæнæкъокъум хæлажæхæрæми æжорим хæтхæми ашлогъæшлæгъæныгъæ.

СИХЪУ Гошæуагъæ.

Сурæтым итыр: Шæуджæн-хæбæлæ дæт кълæпæуыкълæуы Игъыпæу N 1-м илофшлæу Пщыдатæкъæ Гошæфылъæи кълæпæуыкълæуы ахæт.

Гъæгурыкълæным ишæпхæхæр шъумыкълæох

Водителъхæм, лъæсрыкълæхæм гъæгурыкълæным ишæпхæхæр амыукълæхæу джæри зæ закълæфæтæгъæзæ. Зышъышгъу-мыгъæгъуш гъæгъæхæм къæтæхъуагъæу хъугъæ-шлæгъæи тхæмыкълæгъæхæм цыфымæ зæрахæкълæдæрæ, шъобжæхæр бæмæ атæшæгъæхæ зæрæхъурæ. Ахæм æунагъæхæм, æлæхъылæхæм, æгъæсæхæм æ уахæтæм æкълæхæлæрæм тæжъуагъæунышæ, зæфæхъысыжæ тæрæзæхæ тæжъуагъæшылæх. Уешлæуагъæу æ наркотик бгъæфæдæгъæу рулым укълæрытлæхæхæ зæрæмыхъу-цтыр водителъхæм æу нытæу рауытæн фæе.

Бæдзæогъум и 27-м, пчыхæм, автомобил гъæгъæу Инæм — Бжæдыгъуагъæл зыфилорæм къырыкълæштыгъæ автомобилæу «Рено Логаным» гъæгурыкълæным ишæпхæхæр æуыкълæхæи, тракторым еутæкылгъæ. Машинæи псынклæм ируль кълæрысыгъæм шъобжæхæр тæшæгъæхæ хъугъæ.

Бæдзæогъум и 28-м Мыекъуапæи игъæу горæм тетыгъæ автомобилыр къызæкълæкълæу, лъæсрыкълæриуыгъæ. Бзылфылгъæм шъобжæ хъылъæхæр тæшæгъæхæу сымæдæжæшым нагъæсыгъæ. Мы хъугъæ-шлæгъæмкæи

лажъæи зилæу æгъæунæфыгъæр водителъы ары.

Мы мæфæ дæдæм тикъæлæ шъхæлæи æурамæу Пионерскæм къырычæштыгъæ автомобилым кълæрысыгъæи водителъы рулыр фæмыгъæлорышлæу дæчæхæи, чыгъым еутæкылгъæ. Гукъæу нахæ мышлæми, мы хъугъæ-шлæгъæм ар æкълæдæгъæ. Тæхъутæмыкъое районным ит поселкæу Яблоновскæм æурам горæм рыкълæштыгъæи лъæсрыкълæри амыгъæунæфыгъæи автомобилым риути, водителъым зыгъæбылæжъыгъæ. Лъæсрыкълæри сымæдæжæшым члæфæгъæ.

ЛЪАШÆКЪО Зæр.

НЕУЦ — ПСЕОЛЪЭШЫМ И МАФ

Бэдэр зэфыщытыклэ щылакэм тыхэгъэгу зытэхъэ унэ псеолъэшI организацие инуэ тлътэщытгъэхэм янахьыбэр зэхэзыжыгъе е зэхэщакIу ялэр нэмыкIу агъэпсыжыгъе. Ащ ыпкь кыкIу непэ Адыгеим псеолъэшI организациешхохэр бэу итых пфэлощтэп. ЗыцIэ анахь кьенлон пльэкIыщтэу кээнэжыгъэр ХьутIыжъ Аслъанбий зипэщэ фирмэу «Адыгпромстроир» ары нылэн. Адрэ псеолъэшIхэм янахьыбэр техникэмкIэ ыкIи цIыф кIуачIэхэмкIэ амалэу ялэхэм атегъэпсыкIыгъэу гъэкIэжыгъын ыкIи гъэцкIэжыгъын IофшIлэхэр зэшIохыгъэнхэр, псеолъэ мынхэр гъэпсыгъэнхэр ары зыпылхэр ыкIи ащ кыххэбэр мылкъумкIэ щыIэх.

Псеолъэшым и Мафэ кызыщыблэгъагъэм джыри зэ тыщыIагъ фирмэу «Адыгпромстроим» ипсеолъэшIылэ, зылудгъэклагъ ащ ипачэу ХьутIыжъ Аслъанбий, зацIыдгъэгъоагъ яIофшIлэн зэрэзэхэщагъэм, зычIэсыхэрэ унэхэр шIыгъэнхэмкIэ кьадэххэрэм, гухэлъэу зыдаIыгъэхэм.

ХьутIыжъ Аслъанбий.

ИЛЪЭС КЪЭС ЗЫ УНЭ АТЫ

ПсеолъакIэм ыльапсэ языгъэгъэтылгырэр Бэгъ Аслъан.

пшыкIуТIоу зэтетыщт. Апэрэ этажым тучанхэр хэтыштых.

— *Тыналэ зэрэтетыдзэгъэмкIэ, ауажырэ илгъэхэм шIуиорганизацие нахьыбэрэмкIэ зычIэсыхэрэ унэхэр шIыгъэнхэр ары зыпылхэр. Ауажырэ илгъэситфыр нитэмэ, унэ тхьапына шIуытыгъэр?*

— ОшIа, занкIу кьэплон хьумэ, типроизводствэ кIуачIэхэм адештэ сфэлощтэп шIагъэу тилэхэр. Къэсымыложьми ошIэ ащ лъапсэ фэхьурэр. Пэрыоххэр зэрэщIэхэм имызакоу, цIыфхэм щэфэкIэ амал тэрэз зэрямылэр ори ошIэ. Мары къэсэлыгъэш, ауажырэ илгъэситфым зэкIэмкIи унитф ттыгъэ. ЗэрэхьурэмкIэ, зы илгъэсым зы унэ дгъэпсызэ Iоф тшIагъэ. Зи есIуалIэрэп къалэм псеолъэшIыным епхыгъэ политикэу щызэрахьэрэм. Жыы хьугъэ унэхэр Iухыжыгъэнхэ, ахэм ачIыпIэкIэ псеолъакIэхэр гъэпсыгъэнхэ, къалэм архитектурэ теплъэшIу егъэгъотыгъэн фае. А гухэлъым зэрэтлэкIэу тыхэлажэзэ, псеолъэшIыныр къэтымыгъэуцоу пльэтэгъэ-кIуатэ. Ау ащ дакIоу зы зытемыт чIыгухэм псеуалгъэхэр ащышIыгъэнхэм иамалышIу хэр тагъэгъотыхэмэ, бгъу псэ-умкIи ар нахь фэдэщт. Сыда непэ псеолъэшIыныр лъапIэ зышIырэр плон пльэкIыщт. Унэ квадратнэ метрэм ыуасэ къэзылгъэхэрэм ащышIых хэбзэ-лаххэр, НДС-р, унагъохэр гъэкощыгъэнхэм, псеуалгъэ зыщыдгъэпсыщт чIыгур къаIы-хыгъэным ехьылгъэ Iофыгъохэр зэшIохыгъэнхэр ыкIи псеолъапхэмрэ банк чIыфэхэмрэ ауасэхэр. Мары унэгъуи-бгъу гъэкощыгъэным сомэ миллион 15-м ехъу хэтлхьагъ. Ар мылкъу шIулай. Хьарджэу тшIыгъэхэр нэужым унакIэхэр зэрэтцэхэрэ уасэм хэдгъэхьа-

жыны фаеу мэхъу. ТэркIи щэфаклохэмкIи ар фэдэп.

— *Бэдэр зэфыщытыклэ щылакэм кызыдихыгъэ кыныгъэхэм ямылътыгъэу, ыпэкIэ Iоф зэжыгъа-шIэщыгъэ производствэ базэр къэжыгъээнэжыгъын зэрэшIулгъэкIыгъэр щыт-хьугъэкIэ тлътэзэ, бэрэ ащ игугъу тэшIы. ИкIу фэдиэу а кIуачIэхэр жыгъэгъэдэнхэ шьолгъэкIа?*

— Заводишри: СМиК-р, асфальтбетонышI заводьры ыкIи заводэу «Коттеджыр», джащ фэдэу механизациемкIэ ГъэIорышIаплэр, автобазэр къэдгъэнэжыгъэх. Ау, гухэкI нахь мышIом, ахэм акIуачIэ проценти 5 — 10 нахьыбэп дгъэгъэдэн тлътэкIырэр. ГушIы-лэм пае, заводэу «Коттеджыр» зытэшIым, коттедж шIыкIэм тегъэпсыкIыгъэ унэхэр бэу дгъэуцунхэ гухэлъ тилагъ. Джы кызнэсыгъэм ащ ехьылгъэ генпланри тил. Ащ егъэнафэ къалэу Мыекъуапэ иурамэу Степноим утетэу къутырэу Гавердовскэм ыльэныкIыкIэ уклэ зыхьукIэ сэмэгубгъумкIэ унэ минрэ ныкIорэ щыгъэпсыгъэныр. Ащ фэдэ гухэлъэр проектэ зэрэщылагъэхэр бэмэ ащыгъупшэжыгъ, ау шIэхэнэп ащи къыфагъэгъэжыны фаеу хьуныкIи. А Iофыр кIэзымы-гъэкIыхэрэм ащыщ ащ фэдэ псеолъэшIыпIэхэм хэбзэ мылкъу-кIэ коммуникациехэр ящэ-лгъээнхэ фаеу зэрэщытыр. ДжырэкIэ къалэм ащ фэдэ амал илэн.

— *Сэ кызырэрэсIошIы-рэмкIэ, унэ псеолъэшIыным пьлэ организациабэ Мыекъуапэ Iоф щашIэмэ плон пльэкIыщтэп. Тыхьукъуа?*

— Фирмэу «Лазароси» унэхэр ешIых. Ау, о кызырэрэ-пIуагъэу, нахьыбэмкIэ орга-

низацие цIыкIухэм нэмыкI фэло-фашIэхэр агъэцакIэх. Тифирмэ щылажэщытыгъэхэу дгокIыжыгъэхэм яунэе организациехэр зэхэзыщагъэхэр ахэ-тых. Зы псеолъэшI организацие ипачэ тхэкIыжыи, ежэ-ежырэу IофшIаплэ зэхыщагъ, участкэ горэм ипачи а IофшIа-кIэм тыхагъ. Ахэр щыIэны-гъэм кызыдехьыхэш, гъэ-шIэгъонышхо хьугъэу тлътэ-рэп. СыдигъокIи организациеш-хор IофшIэнышхохэм ателгы-тагъэх, непэ ащ фэдэ заказхэр щыIэжыхэп. Мары заводэу «Точмашым», редукторышI заводым фэдэ зыфэгъэпсын организацие непэ Мыекъуапэ дэтэп. Ар дэя, дэгъуа? IэкIыб кьэралыгъэхэм арыт фирмэ цIэрылохэр зэкъахьэхэзэ, орга-низацие инхэр зэхашэх, Iоф-шIэнышхохэр гъэцкIэгъэнхэм фежъэх. Тыхэгъэу а шIыкIэр цагъэкIодыпагъэ пIомы хьушт. Сэ сызэрэплгырэмкIэ, бэ те-шIагъэми, макIэ тешIагъэми, тэри зэгорэм а IофшIаплэм кыфэдгъэзжыны фаеу хьушт.

— *Аслъанбий, о опытышхо уиI, илгъэсыбэ хьугъэ псеолъэшI организацием узы-рипачэр, хэгъэгум щыхьурэ-щышIэхэрэм уальэплгъэ, уасэ афэошIы. ПсеолъэшIыным хэхьоныгъэ егъэшIыгъэным ыкIи цIыф кызырэрэIохэм зычIэсыщт унэхэр зрагъэ-сгытэныхэ алгъэIынэу гъэп-сгытэным фэишI сьд политика кьэралыгъом зэрихьан фаеу пльытэрэр?*

— Псеуалгъэ зышашIыщт чIыпIэхэр организациехэм ятыгъэнхэр зэрэзэхэщагъэр бэкIэ нахь кьэзырэрэIоху гъэп-сгытэн фае. ЧIыгур къаIы-хыгъэным тэ зы мазэп, мэ-зитIоп, илгъэсым кышчыкIэрэп уахьэу тшIуихьырэр. Арышъ, Iизын языгырэ организациехэу а Iофым хэлажээхэрэр бэкIэ нахь макIэ шIыгъэнхэ фае. Кьэралыгъом ипачэхэм ар бэрэ хагъэунэфыкIы шъхьае, джырэкIэ Iофыр нэмыкIу гъэп-сыгъэ. Мары Мыекъуапэ ия 5-рэ ыкIи ия 6-рэ микрорайонхэу къу-тырэу Гавердовскэм ыльэны-кIыкIэ щыIэхэм бэрэ ягугъу ашIыми, джырэкIэ ар щыIэ-ныгъэм щыпхырыщыгъэ хьу-рэп, псеолъэшIыныр щырагъа-жырэп. Ар зы. ЯтлонэрэмкIэ, ипотекем зыфэбгъазэмэ, цIыф кызырэрэIохэм зычIэсыщт унэ ыщэфын ыльэкIыным диштэ-хэрэп ащ ишапхьэхэр. Бэ-мышIэу УФ-м и Правитель-ствэ и Тхьаматэ игуадзэу Алек-сандр Жуковым телевидени-

емкIэ кыIуагъ ипотекем чIыфэм ахьшэ тегъахьоу илэр процент 13,7-рэ хьуштыгъэми, пшIэни 3-кIэ нахь макIэ зэрэхьугъэр. Ар щхэн дэдэу кыссыхьугъ. Непэ Урысыем IэкIыб хэгъэ-гу опытыр шагъэфедэу ары зэ-ралытэрэр. Ау IэкIыб хэ-гъэгухэм ипотекем чIыфэр илгъэ 25 — 30-м телгытагъэу щара-ты, процент тегъахьор 3-м шIокIырэп. Врачим, кIэлэгъа-джэм, журналистым ялэжап-кIэкIэ квартирэ ащэфын алгъэ-кIынэу загъэпсыкIэ ары нылэп кьэралыгъо программэу зы-чIэсыщт унэ псэуэми ащэфын алгъэIынэу гъэпсыгъэным телгытагъэр гъэцкIэгъыгъэ хьоу зыплгытэн пльэкIыштыр. Ауажырэ илгъэхэм сабыхэр нахьыбэу къафэхьухэу зэриуб-лагъэр гушIогъошхо. Непэ кьэхьугъэхэм илгъэ IлокI зы-тешIэкIэ унэу зычIэсыщтхэр ягъэгъотыгъэнхэ фаеу хьушт. Ахэм къахэхьожыкы непэ унэ зымылэ миллион пчъагъэр. Сы-дэуштыу а кыныгъор зэшIо-хыгъэ хьушты джы щыIэ шап-хьэхэр нахьышIум тегъэ-псыкIыгъэу замыгъэтэрэзхэ-кIэ? Зиджэуап джырэкIэ щы-мылэ упчIэшхоу ар щыт.

Зигугъу кьэтшIырэ псеолъэ-шIыпIэм тыщыIуагъ а уча-сткэм ипачэу Бэгъ Аслъан. Ащ кызырэрэтилоагъэмкIэ, яIоф-шIэн сменитIум тегъэпсыкIы-гъэу зэхашэ, псеолъэшIыпIэм нэбгырэ 24-рэ щэлажэ. ТехникэмкIи, псеолъапхьэ-хэмкIи, нэмыкIхэмкIи кы-зэтэзылгъэнхэ щыIэп. Арышъ, пIальэу агъэнэфагъэм ыуж кы-мынэхэу унэр атышты. АщкIэ ишIуагъэ кьэкIошт IофшIэным зэкIэлэыкIокIэ гъэнэфагъэ зэ-рэхэлтым, уахьтэр зэрамы-гъэхьаулыерэм. Ятлонэрэ эта-жым ыпкь зэрагъэгъыгъэрэ опа-лубокхэр ежэхэм ашIых. Шы-гъахэу ахэр къэщэфыгъэнхэу хьугъагъэмэ, фэдэ пчъагъэкIэ нахь лъапIэу къафэклун ыльэ-кIыштыгъэ. Джащ фэдэ сэна-ушыгъэ зекIуакIэхэм аужып-къэм унэ квадратнэ метрэм уасэу илгъэщтым кыкIыра-гъэчы, ар щэфаклохэмкIи нахь фэд.

Неуш псеолъэшIым и Мафэ Адыгеим щыхагъэунэфыкIы. ЯIофшIагъэхэмкIэ джырэкIэ бэ кызылгъэгъэе организацие Iаджи псеолъэшI отраслэм не-пэ щэлажэ. Мы тыхьгъэмкIэ псэ-уэми талгыIэсынэу мыхьугъэ-ми, зынахь мамырныгъэ IофшIэн щымылгъэ алгытэрэ псеолъэшIыным епхыгъэ ямэ-фэклэ пае зэкIэ отраслэм щыла-жэхэрэм тигуапэу тафэгушIо, гъэхьэгъэшхохэр къагъэлгъэ-гъонхэу, цIыфхэр зычIэсыщт унэхэу Адыгеим икьэлэ шъхьалэ ыкIи нэмыкI псэулэхэр кьэзыгъэдэхэщтхэр нахьыбэу ашIынхэу, цIыфхэр агъэгу-шIонхэу афэтэлэ.

СЭХЬУТЭ Нурбий.

— Едгъэжыгъэ унэу мы пльэгъурэр этажибгъоу зэте-тышты, псеолъэшIыным аужы-рэ хэхьоныгъэу ышIыгъэхэм атегъэпсыкIыгъэщт, ыпкь гъучI-бетоным хэшIыкIыгъэщт, — еIо Аслъанбий Мыекъуапэ иу-рамхэу Пролетарскэмрэ Кре-стьянскэмрэ азыфагукIэ ура-мэу Школынэм щырагъэжыгъэ унэм дэжэ тызыщызэлоклэм. — НэмыкI технологиехэм ялгы-тыгъэмэ, мы унэм ишIын шIуа-гъэу пылгыр индустриальнэ шIыкIэм зэрэтэгъэпсыкIыгъэр, нэмыкIу кьэплон хьумэ, этаж пэпчэ пкыгыгъоу хэлхэр зэфэ-дэу зэрэщызэкIэлэыкIожы-хэрэр ары. А шIыкIэм Iоф-шIэнхэр нахь кьэгъэпсынкIэх. Джащ фэдэу кIымафэм унэхэр фэбэнхэм ыкIи гъэмэфэ лгъэ-хьаным нахь чыIэтагъэу ыкIи ащыпсэхэрэмкIэ рэхьатыпIэу щытыным пае идэпкхэм фа-бэр кьэзыгъэнэжырэ ыкIи чыIлэр апхырызымыгъэкIырэ изоляционнэ материалхэр ахэт-лхьащтых.

Аслъанбий кызырIуагъэм-кIэ ыкIи зэрэтлэгъугъэмкIэ, мы кварталым унэ лгъэгъо-хэр бэу тетых. Джы ашIырэм нэмыкIу зычIэсыхэрэ унэ зы-щыбгъэуцун пльэкIынэу зы чIыпIэ закъу кьэнагъэр. Ар алэ кырагъэхьаным пае жыы хьугъэ унэ заулэ Iухыжыгъэн, унагъохэр гъэкощыгъэнхэ ыкIи зычIэсыщтхэр ятыгъэнхэ фаеу щыт. А Iофри зэшIуахыгъэ. Ахэм ачIэс унагъохэр кощыжы-ным кьэзэгъыгъэх, ащ ехьы-лгъэ тхылгъэм къаклэтха-гъэх. Фирмэм урамэу Пионер-скэм тетэу къалэм икьохьэпIэ псэупIэ бгъоу зэтет унэу щигъэ-пси, джырэблагъэ ытыгъэм квартирэхэр а унагъохэм щари-тыгъ.

— Мы чIыпIэми унэ щыд-гъэуцунт, — лгъэгъэкIуатэ Ас-лъанбий икьэлотэн унэу Iуахыштыр кытыгъэлгъэгъухэ-зэ. — ПроектшIхэм заказ я-тыгъ, илгъэсым ыкIэхэм адэжэ проект кьагъэхьазырынэу Iуагъэ кьыдашIыгъ. Унэм хьарыфэу «Г»-м фэдэ теплъэ илгъэ. БIзыныкIэ этажибгъоу, адрэ ныкIор этаж пшыкIуТIоу гъэпсыгъэщт, ычIэгъэкIэ тучан-хэр е нэмыкI IофшIаплэхэр чIэтынхэ ыльэкIышты. Бгъоу зэтет унэу цIыфхэр зычIэхэм ар пыгъэу кIэрытыштышъ, апэрэ этажитIум фэдиэ илгъагъэу шагум зэрэдэхьащтхэ чIэкIыпIэ илгъэ. МышкIэ къасломэ сшIо-игъу псеолъэшIыным епхыгъэ IофшIэн псэуэри зэпыр фэ-мыхьоу зэрэлгъыдгъэкIуатэрэр. Ау хэгъэунэфыкIынэу сыфай ятлонэрэ псеуалгъэу зигугъу кьэсшIыгъэм нахь пасэу джы-ри зы унэ ишIын тызэрэфежэ-щтыр.

— *Тыхьыукомэ, ыпэкIэ тызызэлоклэм урамэу Побе-дэмрэ Советскэмрэ зыщызэ-уалгъэрэм дэжыкIэ щышIу-шIышты унэу зыфэпIогъагъэр арын фае джы зигугъу кьэпшIыштыр?*

— Сигуапэ илгъэ зытешIэ-жыгъэ кьэбарыр зэрэпшы-мыгъупшагъэр. Джы тызылут объектыр тымыухыгъэу, а чIыпIэм ятлонэрэ унэр шед-гъэжышты. Ащ пае унэгъо пчъа-гъэ дгъэкощыгъэ, ахэм кварти-рэхэр щяттыгъэх урамэу Пио-нерскэм этажишI хьурэ унэу ыпэкIэ щыдгъэпсыгъагъэм. Урамэу Победэм щытшIышты унэр квартирэ 86-рэ фэдиэу зэ-хэтышты. Ащ ызыныкIэ эта-жибгъоу, адрэ ныкIор этаж

Едэпсыкъоешхом икIэлэпIугъ

Анахъ чылэшхо дахэу Теуцожь районым итыгъэхэм Едэпсыкъоешхор ащыщыгъ. Краснодар псыгыгъыпIэр ашы зэхъум къагъэкощыгъэу Адыгэкъалэ къыдэтIысхъажыгъэхэм ащыщ. Къоджэшхо шIагъор Пшызэ пэблагъэу дахэу шысыгъ. ЗэкIэ къоджэдэхэр лэжъэкIо-псэуакIохэу, яжабзэ ибаиныгъэкIи, яIушыгъэкIи, ягукIэгъукIи, ягупыкIыкIи, яцIыфыгъэ-адыгагъэкIи, нэмыкIхэмкIи адрэ къуаджэхэм къахэхэу шытыгъ.

Зыч-зыпчэгъум фэдэу зэкъотхэу, зэгурыложхэу дахэу псэуштыгъэх. Непэ ахэр къагъэкощыгъэхэм, яшэн-хабзэхэр чIанэхэрэп. Арэу зэрэщытым ахэр благъэу зышIэхэрэр, шыгъуазэх. Адыгэ шъолъырым имызакъоу, Урысыешхом ичыпIабэм дэгъоу ащызлэшIэрэ цIыф гъэсэгъаби, цIэрыуаби, еджэгъэшхоу шымытхэм, лэжъэкIо къызэрыкIуаби къыдэкIыгъ. Нэлуасэ шъузфэт-шыштыр еджэгъэшхоу шытэп, лэжъэкIо къызэрыкIу, шыIэныгъэм игъогу къын шIагъо къэзкIугъэ цIыф. Ар Едэпсыкъоешхом икIэлэ пIугъэу, ыIэшъхытIукIэ, иакъыл-иамалкIэ зэригъэгъотыгъэм нэмыкI къызIэклимыгъэхъагъэу, Адыгэкъалэ зыщыкIэрэ шымыIэу, лыгъэныгъэ шыфашIэу шыпсэурэ Джанхъот Теуцожь. Нахъбэм зэрэшIэрэр ицIыкIугъом янэ-ятэхэр цIэ гъэшIо тедзэу зэрэджэщтыгъэхэ Тимкэр ары.

Джанхъот Теуцожь 1950-рæ илæссым ишышхъæлæу мазæ и 8-м Едэпсыкъоешхом къышчы-хъугъ. ЗышпхъуиплIым ежъ анахъыкIагъ. ТIур шыIэжъы-пышъ, Алахъым джэнэтыр къарет, адритIур унэгъо дахэхэр яIэхэу мæпсэху — Шамсэт Адыгэкъалэ, ятIонэрэр Шытхъалэ адэхы.

Ятэу Абдулахъ заом ышэкIэ Ростов-на-Дону Iоф шишIэ-щтыгъ, «Ростсельмашым» икIладовищ шъхъалэу шытыгъ. Ипсауныгъэ къызэщыкIуи чылэм къыгъээжыгъагъ. 1957-рæ илæссым идунай ыхъожыгъ. Янэу Нашхъор Къэрашкъомæ япхъугъ. Еджагъэу шытыгъэп, колхозым шылажъэщтыгъ, зыфагъазэрэр ыгъэцакIэщтыгъ.

— Тятэ идунай зехъожым, — еIо Теуцожь, — илæсбиным ситыгъ. Тым илæшIугъэ анахъ зыщызэхэсшIэщтым ар сыухыгъэ. Тянэ тхъамыкIэм къынэу ылъэгъугъэр гъунэнчъ. Колхозым лэжъапкIэ къащыраты-щтыгъэп. Афатхыщтыгъэр трудодень. Тызхэтгыгъэр бэлэхэ. Ауми тигъэнэтIупшIагъэп, зыгорэм тыригъэнэцIыгъэп. Чэщи мафи имыIэу къыттеубгъуагъэу дэгъоу тилIугъ, тилэжыгъ, флэжъыкIыштыр къытфишIагъ.

— Нэужым сани къэгъойщъагъ, — икIэIотэн къыпедзжы тигушыIэгъу. — А лъэхъаным я 8-рæ классыр къэсыухыгъэу шытыгъ. Еджэныр лъызгъэкIуатэ сшIонгъуагъ, ау санахыкIлэми, сэрти хульфыгъэу унэм къынагъэр, сянэ тхъамыкIэм бэлэхъабэу телыр тесхыным, ыгу къыдэсцэным афэшI колхозым IофшIэныр щезгъажыгъ.

Илæс 16-м итэу Джанхъот Теуцожь мэлэхъо фермæ 1966-рæ илæссым IофшIэным шылу-уцугъ. Нахъыжхэм ахэтэу акIэрыплъымæ, къыралорэр

ыгъэцакIэзэ лэжъэщтыгъ. Фермэм ипэшагъэу ЛыхъукIэ Нурбий ыналэ къызэрэтетыгъэри, зыдэлажъэщтыгъэхэу Къэрашкъо Сэфэри, Чэсэбий Якъуби, Чэтыжъ Ерстэми, Хъахъукъо Мурати шукIэ ыгу къэ-кIыжыых. Мэкъур етIупшыгъэу зэрахъаджы-щтыгъэр, агрегатым къэуцу имыIэу Iоф зэрэра-гъашIэщтыгъэр, кIымафэм мэлхэм афикъушт мэкъу хъаджыгъэр зэрагъэхъа-зырыштыгъэр, ящытхъу зэрара-гъаIоштыгъэр шыгъушпэрэп.

— Джарэу-щтэу чылэр къа-гъэкощын охъуфэ фермэм Iоф шысшIагъ, — еIо Джанхъотым. — Къуаджэм тыкыдащи, Адыгэкъалэ ты-кызыдагъэтIысхъагъэр 1973-рæ илæссым ижъоныгъуакIэ ищыр ары. Теклоныгъэм и Мафэ чыпIакIэм щыдгъэмэфэклигъагъ.

А лъэхъаным тыкыздэ-тIысхъэгъэ поселкэр тхъамыкIэ дэдагъ, теплэджагъ. Гъогухэр шылагъэхэп. Мы унэу сыз-чIэсыр чылэм унэу шысшIагъэм къыкIэкIуагъэр ары. Унэгъуи-тIоу тычIэсыгъ. Нэужым сигъунэгъугъэм сезэгъи, ежъ зы-фэе унэр къалэм шыфэсцэфи, сэ зэрэунэу къызфэгъэжъыгъ. Щагур хъоо-пшао хъу-гъэ. Къоджэ шылакIэу тызэ-сагъэр лым хэлъ. ДэпIытIа-гъэу, дэфызагъэу сышIэшъу-щтэп. Жыыр сфикъуштыгъэп. Джы унэхэу зэхэт, пщэрыхъа-плэхэр шы мэхъух. Щагур игъэ-кIотыгъ, къакъырыр Iугъэ-кIотыгъ. Садыр дахэ, къэкIырэ лэпкъэу шагум дэмыт шыIэп. Чэтхэри тилэх, тхъачэтхэри бжыхъэрэ тэщэфых. ТхъэмкIэ шыкур, тызфэныкъошхо шы-мыIэу дэгъоу тэпсэу.

Корр.: Адэ 1973-рæ илæссым мышт шъукызагъэкощым сьд IофшIаплæха узыщылэжъагъэхэр?

Дж.Т.: Зы мази сышысы-гъэп. Сишэнэп Iоф сымышIэ-ныр, упсаоу умылэжъэныр сшIоемыкIу. Зыгорэм ехышы-рэу ушыIэным, упсэуным, укIалэхэр дэгъоу ебгъэджэнхэм, упIунхэм апае амалэу уиIэм елытыгъэу Iоф пшIэн фае. Сэ еджэгъэшхоу сыштытэп. МыштыкызэкIожым пчыхъэрэ седжэзэ гурыт гъэсэныгъэ зэзгъэ-гъотыжыгъэ. Джары рабочэ къызэрыкIоу сылажъэзэ къыз-кIэхъыгъэр. Ащ фэшIыкIэ нахъ дэи, нахъ пыут сыхъугъэп. ТхъэмкIэ шыкур, анахъ дэеуи сыштытэп.

Iоф зышчысшIагъэхэри къэ-сIон. Ренэу псэолъэшIхэм сахэт. 1978-рæ илæссым Адыгэкъалэ тыкызагъэкощым, Яблоновскэм дэт ПМК-95-м рабочэ къызэрыкIоу илæсыбэрэ Iоф шысшIагъ. Ащ нэужым Крас-нодар зызгъази, ащ «Сельма-шэу» дотыштыгъэм илæс 16-рæ слесарэу Iоф шысшIагъ,

къысфэрэзагъэх, щытхъу тхылъхэри къысатыгъэх.

ЕтIанэ 1994-рæ илæссым ду-наир къызызэхэкъом ащ сы-кыIукIыжыныу хъугъэ. Ады-гэкъалэ къызысэгъээжымыи сышысыгъэп, илæс зауэрэ Iоф сшIагъэ. Къэлэ сымэджэщми сылуыгъ. ЕтIанэ сипсауныгъэ къызызэхэкъом сытIысыжыгъ. Ауми унэгъо IофшIэнхэм са-пыл. КIалэхэм саделэ. Ахэм унэе IофшIаплэхэр къызIэуа-хыгъэхэщ, сишIуагъэ ясэгъэ-кIы, сынаIэ атесэгъэты, акъы-лэгъу, упчIэжъэгъу сафэхъу, са-фэсакы. Джанхъот Теуцожь унэгъо дахи ышIэнэу инасып кыыхыгъ. 1970-рæ илæссым шъхъэгъусэ фэхъугъэр Бжыхъэ-къоежымыкIэ Жанэмэ япхъоу Сафьет. Ари бзылфыгъэ лэ-жъэкIо-псэуакIоу къычIэкIыгъ. Бухгалтер сэнэхъатыр зэри-гъэгъоти, илæсыбэрэ ащ рылэ-жъагъ, «Адыгейскторгазым» контролерэу Iоф шишIагъ. Мы лъэхъаным ыкIо нахыкIэ ка-феу Iоф зэригъашIэрэм Iут.

Зышхъэгъусэхэр зыздэпсэ-ухэр илæс 40-м къыкIоцI зэгурыложыныгъэ дахэ азыфа-гу ил, зым ыIорэр адрэм риу-тыжъэу шымытэу, дэгъоу зэдэ-лажъэх, зэдэпсэх. НэбыритIум лфыгъыи зэдагъотыгъ, зэда-пIугъ, адыгэ шэн-хэбзэ дахэхэр ягунэхэу, IофшIэныр шIу альэ-гъоу здалэжыгъэх.

Анахъыжъыр Аслъан. Ар ХъалъэкъуакIэ Цуякъомэ яма-хъулъ. Светэрэ ежъырыр пшIэшыи зэдапIу. Аслъан унэе хъызмэтшIаплэ Яблоневскэм шыриIэу ищытхъу аригъалоэзэ Iоф ешIэ.

Ащ къыкIэлъыкIорэр Рус-лъан. Ар янэ-ятэхэм альэхэс, Нэхаемэ ямахъулъ. Ишъхъэ-гъусэ Саидэ судым иIофышI. НэбыритIум шъаорэ пшIэшы-жыерэ зэдапIу.

Яшэнэрэ лфыгъэу Теуцожь-рэ Сафьетрэ яIэр Фатим. Ар ОчэпшыекIэ Гъышмэ яныс, Краснодар тучантесэу Iоф ше-шIэ. Нэбыришми апшъэрэ гъэ-сэныгъэ яI, зшитIумэ Краснодар физкультурэмкIэ универси-тетэу дэтыр, ашыпхъу Мые-къопэ технологическэ универ-ситетыр къаухыгъ.

Корр.: Едэпсы-къоешхор адрэ чылэхэм афэгъа-дэрэп. Синыбжы-кIэгъум бэрэ сы-кIакощтыгъ. Ся-нэнэпIосыр шы-щыгъ. Сшыпхъуи щыдэкIогъагъ. Сипхъорэлъхэри къышчыгъуэгъ. Нэужым ащ шы-щыби нэлуасэ ыкIи ныбджэгъу къыс-фэхъугъэх. Цыф хъалэмэтых, хъа-лэлых, гукIэгъу-шхо ахэлъ, Iушых, губзыгъэх, цIы-фышIух. О учы-лэ сьдэуштыгъу угу къэкIыжыра?

Дж.Т.: Укъыз-щыхъугъэ, узша-пIугъэ чылэр пшы-гъушпэн плъэкIы-щтэп. Хэти икIуа-джэ шIодэгъу, шIодах. Ар тэрэз. Тичылэ унэгъо 236-рæ хъуштыгъ.

Зыдэщысыгъэр джэнэтым изы къуапэ фэдагъ. Пшызэрэ Пшы-щэрэ зышчызэхэлэджъхэрэ чышIэ дэхэ дэдагъ. Къоджэдэ-хэр лэшэу зэгурылоштыгъэх, зэдэIужыштыгъэх. Нэжъ-Iу-жъхэм шъхъэкIэфшхо афашIы-щтыгъ, алорэм едэIуштыгъэх, агъэцакIэщтыгъ. Мыштыкы-кIожыгъэми, джа шэн-хабзэр лыгъэгъэкIуатэ, тызэщыгъу-шэрэп, тыдэ тышчыIэми тыкы-хэзэрэгъэщы, тызэхэхэ, ты-зэдэлэжы.

Корр.: Едэпсыкъоешхом икIэлэ пIугъэхэу непэ хэтха шъузэрыгушхохэрэр? Еджэ-гъэшхо закъохэр арэп. ИлIыгъ, ицIыфыгъ, иадыгагъ.

Дж.Т.: Ахэр бэ мэхъух. Къыз-деджэгъэ шъыпкъэу КIыкI ХъызыркIэ кезгъэжъэн. Ады-гэ Республикэм и Президент дэжэ ЩынгъончъагъэмкIэ Со-ветэу шыIэм исекретарь. Узэ-рыгушхон кIалэу щыт. Шъхъа-пIэжыкIо Хъыси зэлъашIэрэ архитекторэу Мыекъуапэ Iоф шешIэ. МамыекIо Кимэ зымы-шIэрэ Адыгэ Республикэм испэ. Илæс 15-рæ Адыгэкъалэрэ Те-уцожь районымрэ яадминистра-ция ипэшагъ, непэ Адыгэ Рес-публикэм и Полномочнэ лIыкIоу тигъунэгъу Краснодар краим щыл.

Нэхэе Руслъан зэрэадыгэ лэпкъэу рэгъушхо. Дзэм иге-нерал-майор. Ленинград дзэ окру-гым икомандующ иапэрэ гуа-дзэу илæсыбэрэ щытыгъ. Джы Ленинград хэкум игубернатор иупчIэжъэгъу. Джащ фэдэу чы-лэм ищытхъу языгъалохэу тик-къалэ дэхэри макIэп. Ахэм ашышых бизнесым пылхъэу КIыкI Азмэт, Хъахъукъо Бэчыр, Къэрашкъо Мосэ, СтIашъу Рэ-щыдэ.

Корр.: Адэ ыпIаокIэ уIабэмэ, шымыIэжъхэм заом хэлэжъа-гъэхэу, къуаджэм ихэхъоныгъэ пылгыгъэхэу ащ инахъыжъ Iу-шыгъэхэр, колхоз тхъамэтагъэ-хэр тыгу къэтэгъэкIыжыхъаба.

Дж.Т.: КIыкI ПшышгъэокIа-нэ Хэгъэгу зэошхом лIыгъэ шы-зэрихъагъ, бгъэхэлхъэ лъапIэ-хэри къыфагъэшъошагъэх. 1945-рæ илæссым Теклоныгъэм ипарадэу Москва иплощадь Плъыжъ шы-Iагъэм хэлэжъагъ. КъызэкIо-

жыым, колхозым изтэгъэгъысы-хъажыны иIахышIу хишIы-хъагъ. Сятэш Джанхъот Нухи-лы Iушэу чылэм дэсыгъ, хаб-зэм лэшэу Iоф фэзышIагъэхэм ащыщ, тикъуаджэ ищытхъу аригъэIоным, хэхъоныгъэ ащ егъэшIыгъэным хъалэлэу афэ-лэжъагъ.

Джыри зы нэбгырэ игугъу къэсшышты. Адыгэкъалэ къэ-кIожыгъэу дэс тинахъыжъ Iушэу, лэжъэкIо бэлахъэщты-гъэу, илæс 90-рæ къэзыгъэ-шIэгъэ Хъуажъ Рэщыдэ дахэу фэмыIуапхъэ шыIэп. Ащ фер-мэм сышылэджъагъ, лIыжъ Iуш. Нэхэе Щамсудини тина-хъыжхэм ащыщ, тэгъэлапIэ, пыим зэхикъутэгъэ мэкъу-мэ-щыр зыпкъ изгъэуоужыгъэхэм яапэрэ сатырхэм ахэтгыгъ.

Корр.: Ныбджэгъубэ зэрэ-уиIэм тышчыгуаз. Хэтха апэ ибгъэшъыхэрэр?

Дж.Т.: Ныбджэгъу дэи си-Iэп. ЗэкIэри сизэфэд, зэкIэми са-фэхъалэл. Чылэм къыздыдэ-сыгъэхэу, кIэлэгъур зыдисхы-гъэхэу, сыздэджагъэхэр Тэтэр Щамсудин, Хъахъукъо Мурат, Чэтыжъ Асхъад. Ау етIани шыIэныгъэм ныбджэгъушхэр къыпфешIых, благъэхэр къып-фэхъух, къошхэм къахэхъо. Дэ-унэжъ Нурбий, Цуякъо Теу-цожь, Набэкъо Мурат, нэ-мыкIхэм ренэу сафэзэщы.

Корр.: Адэ гъунэгъухэр?

Дж.Т.: Ахэри сибайныгъэ-хэм ашышых. «Гъунэгъурэ гъончэджырэ» аIуи, адыгэхэм аухыгъ. Ащ зэкIэ къэкIы. Огу-Iэмэ апэу къыбнэсыштыр гъу-нэгъур ары. Сигъунэгъухэр чылэ зэфэшъхъафхэм ашышых. Тхъаркъохъо Славик Гъобэ-къуай. Нэхэе Долэтчэрые икIа-лэхэр Едэпсыкъоешхом шы-шых. ЗэкIогъу Хъызыри сэ-гъэлапIэ. ЦыкIу Юри, ЦыкIу Рустами Едэпсыкъоежыем шышых. БжэшIо Нухъэ Едэп-сыкъоешхоу. ЗэкIэми сафэраз, гъунэгъушIух, дахэу тызэхэт.

Корр.: УигушIуагъор?

Дж.Т.: СигушIуагъор си-унагъу, сикъуадж, сикъал, си-гъунэгъухэр, синыбджэгъухэр, силъэкIэ, силакIу. ЗэкIэми шIу къадэхъумэ сигуапэ. Нэшхъэ-игъо зилэмэ псынIкIэу салъэ-Iэсы. Сакъоуцо, агу къыдэсэ-щае. СикIалэхэм сащэгъу-шIукIы. Сигуапэр гукIэгъу, гупыкI яIэ зэрэхъугъэр ары. Уизакъоу ушэхкIэ тхъагъоп. Бгъотырэм ушыр хэкIын фае. СигушIуагъохэр тильфыгъэхэм къаIэхъухъажыгъэхэр арых. Ахэр нэбгырих мэхъухэщ, сишъхъэгъусэ Сафьетрэ сэры-рэ тязэщырэп, тишIэныгъэ ахэм къагъэкIэраклэ.

Джанхъот Теуцожь игулы-тэ лъагъу, иадыгагъэ гъунэн-чъэу, цIыфышIоу зэрэщытым тышчыгуаз. Тызэхъэгъэ мазэм и 8-м ащ ыныбжэ илæс 60 мэхъушъ, тыфэлаIо псауныгъэ пытэ илэнэу, иунагъо датхъэу шыIэнэу, илфыгъэхэм къаIэ-хъухъагъэхэм къапыфэжхэрэм янасып, ятхъагъо адигошынэу, Алахъэм бэгъашIэ ышIышты цIыфхэм ашышынэу.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Сурэтым итыр: **Джанхъот Теуцожь.**

Тыркуем щыпсэурэ адыгэмэ апае учебникэу, хрестоматиеу «ИжыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэр» зыфиIорэм икыдэгъэкIынкIэ зэнэкъокъу зэхашцэ

Адыгэхэм ялэпкъ шэн-хабзэхэм зыкыгъэIэтыжыгъэным фэIорышIэрэ Адыгэ регион общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэм», Краснодар краим иобщественнэ организациеу «Адыгэ Хасэм»

организациехэм яуставхэм адиштэу, лэпкъ тарихыр зэгъэшIэгъэным, адыгэхэм культурэ зыкI ахэлъхъэгъэным, гъэсэныгъэ зыкI ягъэгъотыгъэным атегъэпсыхъагъэу Тыркуем щыпсэурэ адыгэмэ апае учебникэу, хрестоматиеу «ИжыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэр» зыфиIорэм икыдэгъэкIынкIэ фэгъэхыгъэ зэнэкъокъу зэрэзэхашцэрэмкIэ макъэ къагъэлэу.

Зэнэкъокъур зыкызэхашцэр урысые тарихъ наукэм игъэхъагъэхэр IэубытыпIэ кызы-фашыхъхэ, Тыркуем щыпсэурэ адыгэхэу Урысые Федерацием ихэгъэгъогъухэу щытхэм апае ижыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэр зэхуэгъогъэу, икыоу кызыщыгъэлэгъогъэ апэрэ учебникрэ хрестоматие-рэ кыдэгъэкIыгъэнхэм фэшI.

шапхъэу щыIэхэр кыдэлъы-тэгъэнхэм тегъэпсыхъагъэу автор программэм тетэу тхыгъэн фае.

III. УЧЕБНИКЫМРЭ ХРЕСТОМАТИЕМРЭ ЗЫФЭДЭНХЭ ФАЕМКIЭ ШАПХЪЭУ ЩЫПЭХЭР

1. Мы кыкIэлъыкIорэ шапхъэхэр кыдалыгътэхэзэ, учебникымрэ хрестоматиемрэ зэхэгъэуцонхэ фае:

апае упчIэхэр зышагъэфедэрэ гъэцэкIэжыныхэр учебникым кыщыдэлъытэгъэн фае.

4. Учебникым жъугъэу нэрылгъэу IэпыIэгъухэр шагъэфедэн фае.

5. Зэреджэштхэ материалыр программэм иразделхэмкIэ ыкIи темэхэмкIэ зэтеуыгъэу щытын фае.

6. Учебникым лэныкыо зэфэшъхъафхэм яхылыгъэ къэбархэр дэтын, шIэныгъэ куу ягъэгъотыгъэным ар тегъэпсыхъэгъэн фае.

7. ИжыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэмкIэ программэр зыфитегъэпсыхъэгъэн фаер:

адыгэ культурнэ гупчэхэм предметыр ашарагъэхъыныр, предметыр ежъ-ежырэу зэрагъэшIэныр;

ижыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэм епхыгъэ хъугъэ-шIагъэхэр кыщыдэлъытэгъэнхэр;

ижыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэр Кавказым итарихыр дунэе тарихымрэ языIахъэу лытэгъэныр;

IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилэпкъэгъухэм тарихыр арагъашIэ зыхъукIэ, лыхъун IофшIэныр, хэкум итарихъ изгъэшIэн епхыгъэ IофшIэныр гъэфедэгъэныр;

кIэлэеджакIохэр тарихъ кIэным илэныкыо зэфэшъхъафхэм — культурнэ, социальнэ, духовнэ кIэным нэуасэ фэшIыгъэнхэр;

джыдэдэм адыгэхэм яIофхэм язытет къэгъэлэгъогъэныр, адыгэ лэпкъым зиужыкынымкIэ Хэкужым мэхъанэшхо зэриIэр кыIотыкIыгъэныр.

8. ИжыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэм фэгъэхыгъэ учебникымрэ хрестоматиемрэ:

программэм кыщыдэлъытэгъэ хъугъэ-шIагъэхэр къащыгъэлэгъогъэн фае;

ижыкIэ кыщегъэжъагъэу адыгэхэм ятарихъкIэ, якультуркIэ, яшэн-хабзэхэмкIэ шIэныгъэхэр адэбгъотэнхэ плъэкIы-нэу щыгъынхэ, кIэлэеджакIохэр

лэпкъым иматериальнэ, идуховнэ культурэ нэуасэ фэхъунхэм тегъэпсыхъагъэу щытынхэ, адыгагъэмрэ адыгэ хабзэмрэ яшапхъэхэр къащыдэлъытэгъэн фае;

автор текстыр, хрестоматие, справочнэ материал кIэкIхэр, сурэтхэр, картхэр ыкIи нэмыкIхэр адэтын фае;

адыгэ хабзэхэм атетэу кIэлэеджакIохэм патриотическэ, нравственнэ, эстетическэ плуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэным фэIорышIэнхэ фае;

учебникым ираздел пстэухэмкIи документхэу, материалхэу кIэлэеджакIохэм яшIэныгъэ хэзыгъахъохэр, къэIуакIэхэмкIэ гушыIэлгъэ кIэкIыр хрестоматием дэтынхэ фае.

IV. IЭПЭРЫТХЫР ЗЫФЭДЭН ФАЕР

1. Iэпэрытхыр компьютеркIэ хэутыгъэн, я 14-рэ шрифтикIэ хэ-хыгъэн, сатырхэм азыфагу см 1,5-рэ дэлын, нэкIубгъом сатырэ 29-рэ тетын фае.

2. Iэпэрытхыр экземпляртIу хъоу, сурэтхэр игъусэхэу, апэрэ нэкIубгъом «зэнэкъокъум пай» зыфиIорэ гушыIэхэр тетхагъэхэу, авторхэм апае заявкэр

1.2. Предложениехэм якы-хэхынкIэ мы комисиим унашъоу ыштэрэр кIэух унашъоу щыт ыкIи 2010-рэ илъэсым Iоныгъом и 10-м нэс ар аухэ-сын фае.

Я II-рэ чэзыур:

1. Зэнэкъокъум изэхэщэн фэгъэзэгъэ комисиим кыкы-хырэ авторым (автор купмэ) ижыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэр зэрэзэрагъэшIэшт учебникымрэ хрестоматиемрэ яIэпэрытх кыгъэхъазырыгъэ-нымкIэ адыгэхэм ялэпкъ шэн-хабзэхэм зыкыгъэIэтыжы-гъэным фэIорышIэрэ Адыгэ регион общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэм» офици-альнэу ззэгъыныгъэ дешы.

2. Iэпэрытхэу кырахыла-гъэмкIэ адыгэхэм ялэпкъ шэн-хабзэхэм зыкыгъэIэтыжы-гъэным фэIорышIэрэ Адыгэ регион общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэмрэ» Крас-нодар краим иобщественнэ организациеу «Адыгэ Хасэмрэ» Урысые Федерацием инаучнэ учреждениехэм рецензие къа-шарагъэгъэ. Iэпэрытхэу кы-рахылагъэм рецензие кы-зыратыхэкIэ, гонорар афагъэ-шъуашэ.

I. ЗЭНЭКЪОКЪУМ ХЭЛЭЖЭНХЭ ЗЫЛЭКЫШТХЭР

Научнэ литературэмрэ зэреджэштхэ тхылъхэмрэ язэхэгъэуцонкIэ IэпIэсэныгъэшхо зиIэхэу Тыркуем щыпсэурэ адыгэхэр зэреджэштхэ про-граммэр, учебникыр, хресто-матиер зэхэзыгъэуцэ зышIо-игъохэр зэнэкъокъум хэлэжэ-нхэ алээкIышт.

II. ЗЭНЭКЪОКЪУМ КЫДИЛЪЫТЭХЭРЭР

Учебникэу, хрестоматиеу «ИжыкIэ кыщегъэжъагъэу непэ нэс адыгэхэм тарихъ гъогоу къакIугъэр» зыфиIорэр джырэ научнэ екIолакIэхэм, IэкIыб къэралыгъохэм ащы-псэурэ тыхэгъэгъогъухэмкIэ Урысые Федерацием къэралы-гъо политикэу зэрихъэрэм ади-штэу, Урысые Федерацием та-рихыр щызэгъэшIэгъэнымкIэ

а) учебникыр автор програм-мэу кырахылаIэрэм диштэн фае;

б) научнэ лъапсэм тетэу, лэ-ныкыо пстэури кыдалыгътэгъэ материалыр къатын фае;

в) материалыр кызыратышт шIыкIэр агъэнафэ зыхъукIэ ма-териалым нэшэнэ гъэнэфагъэу хэлъхэр кыдэлъытэгъэн фае;

г) терминхэр (къэIуакIэхэр) зэтефэнхэ, учебникым ыбзэ гурылогъошIоу щытын фае;

д) кIэлэеджакIохэм яегъэ-джэнрэ япIунрэ афэIорышIэн фае;

е) кIэлэеджакIохэм ежъ-ежырэу шIэныгъэ зэрагъэгъо-тыным учебникыр тегъэпсы-хъэгъэн фае.

2. Материалыр гурыт еджа-пIэхэм я VIII — IX-рэ клас-схэм арыхэхэмкIэ гурылогъо-шIоу щытын фае.

3. КIэлэеджакIохэм шIэны-гъэу арагъэгъотыгъэр кIэгъэ-пытыхъажыгъэным, ахэр тэ-рээу гупшысэхэу гъэсэгъэнхэм

кыгъоу адыгэхэм ялэпкъ шэн-хабзэхэм зыкыгъэIэтыжы-гъэным фэIорышIэрэ Адыгэ регион общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэм» е Крас-нодар краим иобщественнэ ор-ганизациеу «Адыгэ Хасэм» алэ-кIагъэхъан фае.

V. ЗЭНЭКЪОКЪУМКIЭ ЧЭЗЫУХЭР

А I-рэ чэзыур:

1.1. Авторхэм (автор купмэ) адыгэхэм ялэпкъ шэн-хабзэ-хэм зыкыгъэIэтыжыгъэным фэIорышIэрэ Адыгэ регион общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэмрэ» Краснодар краим иобщественнэ организациеу «Адыгэ Хасэмрэ» зэхашцэгъэ комисиим 2010-рэ илъэ-сым шышхъалум и 1-м щегъэ-жъагъэу 2010-рэ илъэсым Iоны-гъом и 1-м нэс программэр, учебникым, хрестоматием гъэпсыкIэу ялэштыр кызыщы-гъэлэгъогъэ тхылъыр алэкла-гъэхъанхэ фае.

3. Iэпэрытхым икIэух вари-ант алэклагъахъэ тыркубзэкIэ зэрадэкIыным фэшI.

4. Зэгъусэхэу авторхэм, зэдзэклаком, тхылъ тедзапIэм Iэпэрытхым игъэхъазырын аухы ыкIи ар типографием Iэ-клагъахъэ.

Зэнэкъокъум хэлэжэ-нхэм пае заявкэхэмрэ нэмыкI доку-ментэу ищыклагъэхэмрэ зыды-рахылаIэнхэ фэе чIыпIэхэр:

адыгэхэм ялэпкъ шэн-ха-бзэхэм зыкыгъэIэтыжыгъэ-ным фэIорышIэрэ Адыгэ ре-гион общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэр», **385100**, Адыгэ Республик, Тэхьутэмы-кьое район, **къуаджэу Тэхьу-тэмыкыуай, Хьахьуратэм иурам, 55, Ilyas. 74@mail.ru**

Краснодар краим иобщес-твеннэ организациеу «Адыгэ Хасэр», **350000**, Краснодар краир, **къ. Краснодар, ура-мэу Красноармейскэр, 53, я 23-рэ каб., asoht@yandex.ru**

Ипщынэ ымакьэкIэ кьашIэжьи

Лъэпкъ музыкальнэ искусствэм лъэпсэшIу фэзышыгъэ Лъэцэ-рыкьо Кимэ идунай зыхьожьи-гъэр илээс мэхъу. Уахътэр псын-кIэу зэрэклорэр кьыдалыти, Хьатикъое Адамрэ Барцо Руслъанрэ дискэу кьыдагъэкIыгъэм Лъэцэ-рыкьо Кимэ пщынэмкIэ кьыри-гъэллоштыгъэ мэкъамэхэр ты-ратхагъэх.

Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Лъэцэрыкьо Кимэ искусствэр зышагъэлъэпIэрэ кьуаджэу Псэйтыку шаплугъ. 1943-рэ илээс, Хэгъэгу ззошхор макIо. Фашист техакIохэр адыгэ чIыгум джыри рафыжыгъэхэп. А лъэхъ-нэ кьиным Лъэцэрыкьо Кимэ кьэхъугъ. Заом хьазабэу цIыфмэ кьафихыгъэм сабыир шыгъозагъэп зэрэпIыкIум кьыхэкIэу. Арэу шытыгъэми, Кимэ кьызэриложьыштыгъэу, кьуаджэм дэс мамыр лэжьакIомэ заом ифэ-мэ-бжьымэхэр кьазэрэтырихьагъэр кIэлэ-цIыкIумэ алылIэсыштыгъ.

ИчIыгу, лъэпкъым ишэн-хабзэхэр ыгъэлъа-пIэхэу К. Лъэцэрыкьор пщIэныгъэм игъогу техьаным фэшI ылъэгъурэмрэ зэхихьэрэмрэ мэхъэнэ ин ялагъ. ХьакIэшэу яунэ хэтым зы-щигъэбылгызэ, хьаку кьогъум кьосэу на-хьыжмэ кьалотэрэ кьэбармэ ядэлущтыгъ. Нартмэ яхьышгъ, лыхъужь ордэмэ, гьыбзэ-мэ яхьыллагъэу зэхихьэрэ шлогъэшIэгъо-ныгъ. Орэдхэм, усэхэм купкIэу ялэм уасэ фишIыным пае лъэпкъ гупшысэр апэрэ чIы-пIэм ыгъэуцун зэрэфаер тятэжъ «усэрэжъ-хэм» гукIэ кьахихыгъ.

ИшIэныгъэ зэрипсыхьагъэр

Музыкальнэ училищыр Мыекъуапэ кьы-щиухыгъ, дзэ кьулыкъур Украинэм щихыгъ, пщынаоу филармонием Iоф щиишIэнэу ри-гъэжъагъ, ансамблэ цIэрылоу «Налмэсым» иоркестрэ пэщэныгъэ дызэрихьагъ. ИшIэны-гъэ хигъэхьонимкIэ анахъэу зишIуагъэ кье-кIыгъэмэ ащышых артист цIэрылохэу Сэмэгъу Гоцнагъо, Шьэожъ Розэ, Хэхх Казбек, нэ-мыкIэхэу Iоф зыдишIагъэхэр. Ахэджэго Щэ-банэ ишIушIагъи, кьызэреушгъыиштыгъэри Кимэ шыгъупшэщтыгъэп.

— Тызэгъусэу концерт макIэп тызыхэлэ-жъагъэр, — кьелуатэ Урысыем изаслужен-нэ артистэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Андзэрэкьо Чеслав. — Аужырэ илээсхэм тызэгъунэгъоу Мыекъуапэ тыш-цы-

псэугъ. Тиунагъо иныбджэгъушIоу Кимэ зэ-рэщытым сырыгушхоштыгъ. Пщынэр кьы-зэклишэу зыригъажькIэ орэдыр сэри псын-кIэу кьыхэсыдзэщтыгъ...

— Пщынаомрэ орэдыомрэ зэрэзгуры-лохэрэм мэхъэнэ ин ептынэу щыт, — игу-пшысэмэ ташегъэгъуазэ Урысые Федераци-ем изаслуженнэ артисткэу, Адыгэ Респуб-ликэм инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ. — Гьонэжыкьомэ Аскэррэ сэрыр Израиль кон-церт кьышчытгъэу кьыхэкIыгъ. Аскэр пщы-нэо дэгъу. Лъэцэрыкьо Кимэ А. Гьонэжы-кьомрэ «Налмэсым» Iоф щызэдашIагъ. Ас-кэри, Кими пщынэм орэдышгор кьызэрэра-гъалорэр зэфэдэп, нэбгырэ пэпчъ еклIэлкIэ хэхыгъэ ил.

Нэхэе Тэмарэ зэрилгытэрэмкIэ, цIыфыр ымакьэкIэ кьызэрэпшIэжьиэрэм фэдэу пщы-нэм орэдышгор кьызэрэригъэлорэ шыкIэм-кIи кьахэогъэщы. Джырэ уахътэ К. Лъэцэры-кьом фэдэ пщынэо Iазэ тилэп. Адыгэ мэкъа-мэхэр пщынэмкIэ кьыригъалохэ зыхъукIэ Ки-мэ гуIэщтыгъэп. Нахьыжмэ акIырыплгы-зэ пщынэм зызэрэфигъэсагъэр кьыхэщы-щтыгъ. Джы типщынаомэ сядэлущъ, псын-кIащэу кьырагъалоу, макъэр икьу фэдизэу кьытIамамыгъэлэсэу кьыхэкIы.

— Лъэцэрыкьо Кимэ тамыгъэ шьхьафкIэ тимузыкальнэ искусствэ кьышчыдгъэлъэгъон фае, — ело Нэхэе Тэмарэ.

Щысэ тырехы

Орэдусэу, пщынаоу Барцо Руслъа-нэ «Адыгэ мэкъамэхэр» зыфилорэ дискыр кьыдагъэкIыгъэным зыфе-

жъэм апэу зэгупшысагъэр Лъэцэ-рыкьо Кимэ ивторчествэ цIыфмэ зэралыгъэлэсыщтыр ары.

— Адыгэ мэкъамэхэр кьызэрэIунхэ фаер зэхэсшIэным Кимэ сыфигъэсагъ, — кьелуатэ Барцо Руслъанэ. — Щысэ тесхыштыгъ. Ащ фэдэ пщынэо IэпIасэ сызэрэмыхъуштыр зыдэсшIэжьи, сыкIырымыплтын слъэкIы-щтыгъэп. Адыгэ кьегъэлукIэр типщынао-мэ ашIэнэу Кимэ лъэшэу фэягъ. Пэсэрэ лъэ-хъаныр нахьыжмэ агу кьагъэкIыжьи, ныбжыкIэхэр лъэпкъ шэн-хэбзэ дахэмэ афэ-гъэсэгъэнхэр типшъэрылъ лъапIэмэ ахилгы-тэщтыгъ.

Тимузыкальнэ искусствэ К. Лъэцэрыкьом лъэужэу кьышчыгъэнагъэр зымы хэкIокIэщтэп. Адыгэ мэкъамэхэр пщынэмкIэ кьегъэлэгъэн-хэм ар зэрэпылгыгъэр ныбджэгъоу илагъэмэ дэгъоу кьашIэжьи.

Хьатикъое Адамрэ Барцо Руслъанрэ зэда-шти, дискэу кьыдагъэкIыгъэм «Зыгъэлъат», «ЗэфакIу», «Удж», «Ислъамый» зыфэпIощт-хэр тыратхагъэх. Макъэр укьэбзыгъэным Р. Бардор дэлэжъагъ.

К. Лъэцэрыкьом кьыригъэллоштыгъэ мэ-къамэхэр зытетхэгъэ дискыр пщэфынэу шы-Iэп. Мылкъу рыхахынэу Р. Барцорэ А. Хьа-тикъуамерэ Iофым фежъагъэхэп. ЯгупыкIэу ар щыт. Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Къэрэщэ-Щэрджэсым, тильэпкьэгъухэр зыщыпсэурэ Iэклиб хэгъэгумэ дискыр алъагъэлэсыгъ. Адыгэ Республикэм шагошчыгъ. ИпчъагъэкIэ бэдэдэ хъоу дискыр кьыдагъэкIыгъэп. Iа-хьыл-благъэхэм, ныбджэгъухэм, искусствэр зыгъэлъапIэрэмэ дискхэр аратыгъэх.

Рагъэжъагъэр лъагъэкIотэшт

Музыкант цIэрылоу Лъэцэрыкьо Кимэ кьыригъэллоштыгъэ мэкъамэ-хэм ягъэкIэбзэн, ахэр шэпхъэ лъа-гэм диштэу дискым тетхэгъэнхэм Хьатикъое Адамрэ Барцо Руслъан-рэ пылтых.

Ыгу кьытемыожьи, Лъэцэрыкьо Кимэ непи кьытхэгъэ тэлыгъэ. Адыгэ Респуб-ликэм культурэмкIэ и Министерствэ клэщакIо фэхъуи, искусствэхэмкIэ Адыгэ республикэ кIэлэцIыкIу еджапIэм Лъэцэрыкьо Кимэ ыцIэ фаусыгъ. Лъэпкъ музыкальнэ Iэмэ-псы-мэхэм яшIынкIэ К. Лъэцэрыкьом илофшIагъэ тышчыгуаз — ар лъызыгъэкIотэн зылъэ-кIыштыхэр кьытхэкIыныхэу тэгугъэ. К. Лъэцэ-рыкьом зэригъэфэгъэ адыгэ мэкъамэхэр зы-дэт тхылхэр культурэмкIэ Министерствэм кьыдегъэкIых.

Тхьэм джэнэт кьыует, Ким. УиIофшIагъэ-кIэ укьытхэт, уипщынэ макъэ тхьакIумэм икIырэп.

Сурэтым итыр: дискым итеплъ.

СТРИТБОЛ. ДУНАИМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Джыри тыгъэгъушIу, Илья

СтритболымкIэ дунаим изэнэкъо-кьухэу Москва шыкIуагъэмэ Уры-сыем ихэшыпыкIыгъэ командэ дышъэ медальхэр кьащыдихы-гъэх. Мыекъуапэ шаплугъэ Илья Александровыр чемпион зэрэхъу-гъэм фэшI тыфэгъушIо.

Спорт лъэпкъыкIэу кьэжъагъэ-мэ ащыц стритболыр. Ар баскет-болым кьыхэкIыгъ. Физкульту-рэмрэ спортымрэ апыцагъэхэр нахьыбэ шыгъэнхэм, ныбжы-кIэмэ япсауныгъэ гъэпытэгъэным, спорт псэолэзэ мыинхэм кIалэмэ защагъэсэнэм афэшI стритболым шIуагъэу кьытфихьырэр макIэп.

Баскетбол ешIапIэм ызыныкьо щызэнэ-кьокъух, командэ пэпчъ нэбгырищ щешIэ-рэр. Илья Александровыр Адыгэ кьэралы-гъо университетым щеджагъ, Адыгэ Рес-публикэм изаслуженнэ тренерэу Юрий Бой-ко иапэрэ тренер-кIэлэегъадж. Мыекъопэ баскетбол командэу «Динамэм» И. Алек-сандровыр дэгъоу щешIэзэ, нэмыкI кьалэмэ арагъэблагъэу кьыхэкIыгъ. Санкт-Петер-бург, Налчык, нэмыкIмэ якомандэмэ ахэ-тыгъ.

Дунаим идышъэ медаль Илья Алексан-дровым кьызэрэфагъэшъошагъэм фэшI тыфэгъушIо. Стритболым пылъ ныбжы-кIэмэ хэпшыкIэу ахэхьонэу тэгугъэ. Опсэу, Илья! Уимедальхэр нахьыбэ хьунхэу, Адыгэ Республикэм ыцIэ спортышхом щыпIэты-нэу пфэтэлэ.

ФУТБОЛ

ШэхэкIэй ыуж Инэм

ТелефонкIэ кьатыгъ. Израиль иадыгэ кьуаджэу Кфар-Камэ кьыкIыгъэ футбол командэр ты-гъуасэ хы ШыуцIэ Iушъом щыпсэу-рэ тильэпкьэгъухэм алыкIагъ.

Кьуаджэу ШэхэкIэйрэ Кфар-Камэрэ якомандэхэм тыгъуасэ ныбджэгъу ешIэгъу здырылагъ.

Тхьаумафэм поселкэу Инэм Кфар-Ка-мэ ифутболистхэр чIыплэ командэм щылу-кIэщтхэу Бгъэнэ Алыи кьытиIуагъ.

*Нэклибгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.*

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Кьэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КьыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ IофхэмкIэ,
Iэклиб кьэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
кьэгъухэм адыряIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи кьэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шьхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зидэшыIэр:**
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шьхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыж зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокезэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Тemyр-Кавказ
чIыплэ гъэлоры-
шIанI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кьыхиу-
тыхэрэм мышгып-
кьагъэу кьахафэ-
хэрэмкIэ кьэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыж ахьы. Къа-
тэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэ-
рэмрэ яеплгыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышты. Гъэзет-
еджэхэм кьыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи кьэ-
зытхыгъэхэм
алэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зышыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4651**

**Индексхэр
52161
52162**

Зак. 2284

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
Зышыхьатхэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00